

Večna ljubezen.

Spisal C. Golar.

Opustili so ga iz velike, bele palače sredi prijaznih vrtov, žuborečih vodoskokov in hladnih smrekovih šum. Kraj je bil čudno lep, in ko ga je spremil brat na vlak, se je poslavljaj z otožnostjo od svojih prijateljev, samih blelih in neveselih ljudi, ki so postajali po vrtu, po šumi, okoli studenčka v dolgih, belih plaščih, v sandalah in lahkih slamnikih. Bilo je čudno življenje v tej hiši, sama tišina in svečan molk se je razlegal naokoli, včasih pa je zapel klavir tam v okroglem paviljonu, in tenke dolge postave so prihajale in vele ustnice so se jim nabirale na smeh.

Rekli so mu, da je bolan, in včasih je začutil velik, neznan strah in nemir, pred njim je vstajala čudna groza in skozi oblake je hrumelo tristo jezdecev. Ali bilo je bolje od dne do dne, in začel se je spominjati svoje neveste Lucije, ki jo je vodil za roko ob lepih večerih pod topoli, pod zelenimi kupolami.

Po vožnji sta se poslovila z bratom šele na morski obali; nizka vila sredi cipres in brajd je bila sedaj njegovo stanovanje, mirna gladina je bilo njegovo polje, ki sta ga orala s čolnarjem, solnce je plavalo pod njim in nad njim.

In tedaj se je zgodilo, da ni več ljubil svoje neveste, spomnil se je v mraku svoje duše, da se mu je skrila zvečer v hladnico, in njegov brat je šel k njej. Nenadoma ga je obvladal čut nizkote, zakaj zaslutil je, da se mu natihome bliža velika sreča, velika ljubezen, kakršne brat Evgen ne doseže nikoli. Jasno pričakovanje je raslo in cvetlo v njegovi duši, in vsako jutro je šel na obalo in pogledal proti solnčnemu vozu, ki je kipel z obzorja. Mogoče je, da pride njegova nevesta od tam, da se pripelje v zarji in viharju, z vrta Avrore, z rožnimi prstki in zlatim valom okoli temena in na razpenjenih plamenih.

Tisto jutro je bilo čudovito belo in svetlo, solnce je imelo okoli sebe namesto zarje mlečnobel, opalen pajčolan, snežnobleščeč tul je plamenel nad morjem, in Metod Jesen je vedel, da se bliža tisti veliki čas, dolgo zaželeni, ko se ima uresničiti njegovo pričakovanje. Stal je na obali in videl deviško solnce, ki se je vzdignilo

iz bele postelje, in bilo mu je jasno, da iz zarje in z vrta Avrore ne pride njegova nevesta. Ali še bolj vedro in veselo čuvstvo se je rodilo v njegovi duši, to je bilo zmagoslavje, to je bila dosežena sreča: Ne v solnčnem vozu, ne v zarji, ne v viharju ne pride njegova nevesta, že je pri njem, vsa bleščeča in jasna njena duša sije okoli njega in plava nad njim.

Vstal je in šel od morja, poljubljal zrak in solnčne žarke, zakaj v njih in na njih je bila njegova ljubezen.

Vitke ciprese so strmele na obeh straneh v zrak, sinjezelena brina je kipela za njimi, nad potjo po vinskem griču so rasle oljke. In tako je šel Metod Jesen svoji ljubici nasproti, njegovo blede in otožno lice je zasijalo in tudi v njegovih globokih očeh se je zasvetilo.

Bela hišica je pogledala iz gostega zelenja, stala je čisto na samem, sredi prijaznega vrta in tik ceste. Okna so bila odprta in skozi nje je sijala rumena luč.

Metod Jesen se je ustavil, in njegovo srce je zavalovalo v burni radosti: Skozi srednje okno, ki se je tako bleščalo sredi belega zidu, je zagledal dekliško glavo, ali ne rdečih, smehljajočih se lic, temveč le kito las, ki se je vila na vsako stran glave, počivajoče na blazini, in teme je zaljšal deklici srebrn, mrtvaški venec.

Vstopil je in obstal sredi male izbe pred mrtvaškim odrom. Deklica, ki je ležala sredi dveh gorečih sveč, zagrnjena z dolgim, čipkastim prtom, je bila prekrasna. Palmo je držala v prstih in na vejici se je svetil zlat prstan, s črnimi trepalnicami so bile napol zasenčene njene oči, njena lica so bila prosojen alabaster.

Metod Jesen je stopil k mrtvi devici, in njegove oči so pile biserno belino njenih lic in mrzli blesk žametnih oči in hladni sinj njenih trdih usten, pod katerimi so se svetili ostri, drobni zobje. Ni se ganil in ni zinil besede, samo njegove oči so rasle in se širile.

„Tu spi moja ljubezen,“ je zmagoslavno klicalo njegovo srce.

„Moja ljubezen, ki ne umrje nikoli; njena duša sije nad menoj in okoli mene, kamor pogledam, se mi blesti tako svetla in bela.

„Ti, moja nevesta, vem, da me vidiš, četudi so zasenčene tvoje oči, slišiš me in ljubiš me, ker plava tvoja duša nad menoj, ker jo nosim v svojem srcu.“ Tiho so drhtele njegove ustne in čutil je, da bo s pogledom oživil, s srcem vzbudil in s hrepenenjem poklical v življenje to mrtvo, prekrasno ljubico svojo.

„Trudna je tvoja ročica in komaj nosi palmo, in tvoje ubogo srce ne bije. Ali čuj me, ljubica, tvojo dušo sem zaklenil v svoje srce, in zato vstani!“

Razprostrl je svojo roko čez njeno truplo in njegov pogled je nepremično strmел v njen obraz.

„Vstani! Kakor je Jezus vzbudil Jairovo hčer, tako te jaz kličem v življenje: „Deklica, vstani!“

In — njene ustne so se nasmehnile, vejice njenih oči so se odprle in zamajala se je palma v njeni roki.

„Deklica, pravim ti, vstani!“ je ponovil še enkrat.

Še bolj veselo se je zasmejala in živo so pogledale oči.

„Kod si hodil tako dolgo,“ je izpregovorila nenadoma z glasom, ki je drhtel kot šum večerne sape. „Nisem te mogla več čakati, ker so se iztekle moje ure in moj dan se je nagnil.“

„O, ljubica! Iskal sem te po svetu in nisem mogel priti prej. Blodil sem po gorah in po morju, čakal sem, da se pripelješ v solnčnem vozu, da prideš v zarji in viharju, ali danes sem zagledal nad seboj tvojo dušo in vedel sem, da si pri meni.“

„Tako pozno si prišel, glej, umrla sem, ker mi je bil svet tako mrzel, ali zate je moje življenje večno. Hrepenenje je nesmrtno, ne more ga umiriti smrtni angel, in moja ljubezen do tebe je večna.“

„Ali se spominjaš, ljubica? Ali se spominjaš najinega življenja pred tisoč in tisoč leti, najine ljubezni na visoki nebeški zvezdi? Ali nisva živela skupaj in se ljubila, predno je bila zemlja?“

Tiho se je smejala in tresla se je palma v njenih rokah.

„Da, moj ljubček, in ne vem, kdo ti je vdahnil to zavest. Prezgodaj ti je prišla, saj se je komaj vzbudila v meni, in vendar že gledajo večnost moje oči.“

„Ali ti ni bilo ime Selenas?“

Tiho se je smejala, in njena glava se je nagnila, da je zazvenel srebrni venec na njenem temenu.

„Glej, Selenas, že tisoč in tisoč let živi najina ljubezen in bo ostala na veke. Začela se je na zvezdi, kjer sveti troje solnc, in bo živela zopet na zvezdi, kjer sije svetloba duš v večni lepoti. Ali ostaneš dolgo pri meni?“

„Kadar me pokličeš, se vrnem k tebi, dokler nisva združena.“

„In zakaj me zapuščas, kam odhajaš?“

Izginil je smeh z njenega lica, in ni odgovorila.

„Ali me ljubiš?“ je vprašal in z vsem srcem je zahrepenel po mrtvi ljubici.

Zopet je zaplaval smeh okoli njenih ustn in še svetlejši lesk je izpreletel ves njen obraz.

„Ljubim te.“

„Daj mi ustne, da te poljubim.“

„Skloni se k meni!“ so zašepetale njene ustnice, in rožna zora je šinila po njih.

Nagnil se je nadnjo, njene roke so se zgenile in ga objele, palma je trepetala nad njegovo glavo. Pritisnil je svoja usta k njenim, in zapihljala je sladka sapa okoli njega.

Tisti trenotek je zašumelo za sivim zagrinjalom na drugi strani odra, ustne so se ločile, in Selen je zopet nepremično ležala na odru. Njene oči so bile rahlo zasenčene.

Metod Jesen je stal ob mrtvi ljubici, in izza zagrinjala je prišla stara žena, vsa v črnem pajčolanu. Ko ga je zagledala, se je v strahu obrnila proti njemu, plašen je bil njen pogled in ustnice so se premikale brez glasu. Z roko je mahala proti njemu in šla vedno bliže.

„Kdo si, kdo si?“ je hotela reči.

„Pustite me, da ostanem pri svoji ljubici!“ Še večji strah je zagorel starki v očeh.

Metod Jesen je pogledal mrtvo deklico in osupnil: Jezno so strmele vanj steklene oči, sinje ustne so dihale mrzlo grozo.

Z obema rokama je zakril obraz in zbežal iz sobe.

* * *

„Da, to je ona, to je Selen!“ je ponavljal in stopal v senci oljkovega gaja kraj morja. Čutil je nad seboj in okoli sebe in v sebi njeno dušo, v svetlorožnem zraku, ki ga je obkrožal, je plaval njen dih, njena senca, bela kot mesečina, stkana od polprosojne, mlečne megle. Nenadoma mu je bilo, kakor bi plaval pred njim njen stas, poln življenja in gorkote, v njenih očeh so planile žive iskre in tajna nežnost je zaigrala na njenih ustnih.

„Selen, Selen, vrniva se na zvezdo!“

Razprostrl je roke proti njej in skušal objeti njen jasni in divni lik, ali odplavala je više in više in se razblinila in razsijala v prozorni nič.

„Selen, Selen!“

„Saj sem pri tebi, zakaj me kličeš? Tvoje oko me ne vidi, ker leži moje telo na odru, ali tvoja duša me čuti in vidi. Pojdi z menoj, objemi me, in poletiva na zvezdo!“

Zaprl je oči, in že se ga je oklenila svetla postava in na svojih ustnah je začutil sladko sapo. In bilo mu je, kot da je izginila zemlja pod njegovimi nogami, in šum velikanških peroti je završal okoli njega. Obenem je začutil, da leti z neznano brzino navzgor, utihnili je veličastno dihanje morja, samo nevidna krila so šumela po zraku.

Nenadoma je imel zopet tla pod nogami.

„Odpri oči in hodi!“ mu je velela spremljevalka. Pogledal je in videl tri solnca nad seboj, tri napol ugasle, velikanske krogle, krožeče po zraku. Prvo je sijalo zelenotemno luč in svetloba drugega je bila mračnordeča in tretje se je svetilo v žolti svetlobi.

„Selena, Selena, kje si! Vodi me, zakaj že je pozabil moj duh, kod sva hodila nekdej.“

Takrat je gorelo troje živih velikanskih solnc, a zdaj ugasuje njih luč.“

Zopet je zapihljal kraj njega njen sladki dih in prosojna senca je plavala pred njim.

„Glej, na tej gori pod rdečim solncem sva se ljubila, moj ljubček,“ je zašumljalo.

„Selena, a danes je tako temno in hladno v raju ljubezni! Groza me je bledega mraka in mrtvih solnc.“

„Ne boj se, jaz sem s teboj.“

Prijela ga je za roko, in splavala sta na goro, in tam je blodilo vse polno črnih senc in slišalo se je vzdihovanje in klicanje na pomoč.

„Kdo hodi tod, Selena? Kdo joka?“

Le tiho ječanje je bilo odgovor.

Vsa gora je bila polna joka in solz in mraz je šumel od solnca.

„Selena, strah me je! Vrniva se na zemljo!“

Objel jo je in zaprl oči. Vihar se je dvignil okoli njega, šum nevidnih kril se je razlegal po zraku in zdelo se mu je, da pada s strašno hitrostjo.

„Doma sva, ne pozabi me!“

Ko je izpregledal, je bil sam. Stal je pred belo hišo ob poti, in ko se je ozrl na okno, je zagledal vznak počivajočo dekliško glavo s srebrnim vencem na temenu. Vstopil je v izbo in zagledal polno črno oblečenih ljudi pred odrom. Pri nogah mrtve deklice pa je klečala starka in čitala sveto pismo. Pogledal je svojo znanko, in zasmejala se mu je tiho v senci sveč.

„Ko se je bil Jezus nazaj pripeljal od onkraj morja, ga je sprejelo ljudstvo ob bregu z velikim veseljem. Med drugimi je stopil k njemu eden izmed višjih v shodnici, Jair po imenu. On je imel hčer, dvanajst let staro, ki je bila na smrt bolna. Jezusu pade k nogam in milo prosi: ‚Gospod, moja hči umira; ali pridi in položi svojo roko nanjo, in bo oživila.‘ Jezus vstane in gre ž njim. Njegovi učenci in velika množica ga spremljajo —“

Trd in zaupanja poln je bil glas stare matere, in ko je prenehala, je poljubila knjigo in pogledala mrtvo hčer.

Metod Jesen je stal sredi pogrebcev in sklepal roke.

„Ali ne veste, da je deklica živa?“

„Tiho, tiho“ so odgovorili. „Ali nas imaš za norca, ali si blazen?“

Starka ga je začudeno pogledala in nadaljevala:

„Kar pride nekdo k višjemu shodnice in mu reče: ‚Tvoja hči je ravnokar umrla, ne nadleguj torej več Učenika!‘ Oče se silno prestraši, ali Jezus mu reče: ‚Ne boj se; le veruj, in bo oživila.‘ Ko stopi Jezus v hišo, najde ondi veliko ljudi, ki so jokali po otroku, in tudi piskače, ki so po šegi tistih krajev žalostne piskali; Jezus jim pa reče: ‚Kaj delate hrup in jokate? Deklica ni mrtva, ampak le spi!‘ Tedaj so se mu posmehovali, ker so dobro vedeli, da je umrla; pomislili pa niso, da je Jezus prišel jo spet oživit. Jezus veli vsem ljudem iti iz hiše, in gre s starši in svojimi tremi učenci v hram, kjer je ležala deklica. Potem stopi k mrliču, prime ga za roko in reče: ‚Deklica vstani!‘ Deklica mahoma vstane in hodi. — In ta glas je šel po vsej deželi.“

„Ali ne veste, da je deklica živa? Včeraj sem jo vzbudil kot Jezus. Že sva bila na zvezdi, in moja nevesta je, in najina ljubezen je večna.“

„Ali si pijan, ali si blazen?“ so mu rekli. „Nam ni do šale, ako si se napil sladkega vina, nas pusti in hodi!“

„Z menoj je bila, in objemaje se sva plavala pod tremi solnci.“

Stara mati je zavpila naglas in pokazala nanj s prstom:

„Ven ga vrzite! Po mojo mrtvo hčer je prišel.“

Pogrebci so vstali in prijeli Metoda Jesena.

Luna je sijala na gaje in na morje, ko je bežal sam skozi noč.

„Selena, Selena, zakaj si me pustila?“

* * *

Jutro je bilo žalostno, temni oblaki so se gnali nizko nad obzorjem in morje je bilo viharo. Visoko so rasli valovi, grmeli ob pečine in s silnim zalétom hrumeli v zrak.

Metod Jesen je prišel do bele hiše, in ko se je ozrl na okno, ni videl srebrnega mrtvaškega venca na dekliškem temenu. Sklenil je roke proti nebu in planil v izbo.

„Kje si, Seleno, zakaj si me pustila?“

Mrtvaški oder je bil prazen, prt odgrnjen in sveči ugašeni. Samo stara mati je ležala na tleh pred oropanim odrom in z glavo se je dotikala svete knjige, ki je govorila o vstajenju Jairove hčere.

„Kam ste nesli mojo nevesto? Vrnite mi Seleno!“

Hitel je zopet na cesto in na drugi strani tik morja, kjer je stala majhna kapela, je zagledal vse črno ljudstva.

„Kje imate mojo nevesto? Dajte mi nazaj mojo nevesto!“

Morje je grmelob ob njegovi desnici in slani curki so mu prali obraz, a Metod Jesen je bežal tik morskih skal, in njegove oči so gorele, ko je prihitel na pokopališče. Planil je med pogrebce, z rokami si je delal pot, in videl je še, ko so pogrezali snežnobelo krsto v grob.

„Kam jo skrivate, mojo nevesto? Razbojniki!“

Deklica je živa, in večna je najina ljubezen! Seleno, Seleno, že sem pri tebi!“

Zavihtel se je čez izkopano prst in skočil v grob.

*

Evgen Jesen je pisal svoji ljubici Luciji: „Vsekakor je skoro tragično, kar se je zgodilo z mojim bratom Metodom. Pomisli si: Fantu se je zazdelo, da ljubiš ti, draga Lucija, mene, in prosim te, ali je čudno, da nisi mogla bolnega sanjača? Konec pesmi se glasi: Zblaznel je, zblaznel! Bil sem pri njem, in lahko si misliš, da mi je bilo hudo. Saj sem vendar njegov brat! Vendar bi tebi ne svetoval, da ga obiščeš. Včasih ima čudne misli. Nad menoj je kričal: „Golobico si mi ukradel, pesjan se družijo z golobico!“ In potem je začel govoriti o nekaki novi nevesti in o svoji večni ljubezni. Ali povem ti, dušica, da mi je ljubši nego vse nebeško veselje Metodovo trenotek ljubezni na tvojem srcu . . . Kupi črne svile za vsak slučaj in jutri pridi med rožami na sladek večer . . .

